

Richard Kearney

Debates in Continental Philosophy
Conversation with Contemporary Thinkers

İçindekiler

Önsöz

Birinci Kısım

Son Tartışmalar

Jacques Derrida

Terör, Din, ve Yeni Politika

Richard Kearney: Dominique Janicaud ile mülakatınızda (*Heidegger en France* [Fransa'daki Heidegger] dekonstrüksiyondan süreksizliğin sürekliliğe, *farklılığın (différance)* uzlaşmaya vb. tercih edilmesi olarak sözediyorsunuz. Bu iki özellik düşüncenizde daima yürürlükte. Pratik düzeyde bu tercihin mevcut politik durumda ne anlama geldiğini merak ediyordum. 11 Eylül sonrasında İslam versus Batı hakkında çok şey söylendi. Kuzey İrlanda'da silahların terki konusunda meşakeler yapıldı. Keza Pakistan ile Hindistan arasında ve elbette Filistin ile İsrail arasında da gerilimler vardı. Şu soruyu yöneltmek niyetindeyim: Dünyanın bütün bu bölgelerinde uzlaşmaya ihtiyacımız yok mu? Bu belki de naif, fakat pragmatik bir soru. Aslında söylemek istediğim şey şu: Uzlaşma hermenoytiği bu sorunlardaki — düşmanlar arasında anlaşma, mutabakat ve uzlaşma sorunlarındaki — farklılığın dekonstrüksiyonuyla nerede buluşuyor?

Jacques Derrida: Çok iyi bir soru. Hemen ilkinin cevabını vereyim. Elbette, politik ve toplum açısından konuşmak gerekirse, uzlaşmaya karşı değilim ve ister savaşın sonu, ister şiddetin sonu vb osun adını hakeden bir uzlaşmaya varabileceğimiz her durumda uzlaşmamız gerektiğini düşünüyorum. Ve dünyada olup-biten şeylerin — klasik alanda savaş olmayan bir savaş, kasık alanda terörizm olmayan bir terörizm, eski savaş, törörizm ve hatta ulus-devlet kavramlarına meydan okuyan bütün bu yeni şiddet formları — bu örneklerini verdiğiniz için ve sonra bu örneklere atıfta bulunmanız dikkate alındığında, elbette benim politik tercihim de uzlaşmadan yana olacaktır. Fakat sadece öteki'nin (hep böyle olduğu için) şu ya da bu şekilde eşsizliğini, kimliğini, arzusunu vs kaybettiği bir uyuşma olmayacak bir uzlaşma; aynı zamanda yalnızca öteki'ni kullanmak için yapılabilecek türde bir “anlaşma” olmayacak bir uzlaşma. Bu yüzden, eğer adil olabilecek bir uzlaşma olursa, bu durumda uzlaşmaya ilgi duyabilirim. Benim tercihim her zaman hayat istikametinde bir tercih olacaktır, ölüm istikametinde değil. Şimdi zikrettiğiniz önelere heriki açıdan hakkını vermeye çalışırsak, birçoğunun adil bir anlaşma için eylemde bulunduklarını düşündüklerini kabul etmek zorunda kalacağımızı varsayıyorum. 11 Eylül'de uçakları kaçırılar ya da şarbon mikrobunu yayanlar muhtemelen

eylemlerini karşı taraftan gelen bir terör eyleminin, Birleşik Devletler lehinde bir devlet törörü eleminin provoke ettiğini düşünüyorlar. Böylece eğer şiddete son verebilecek ve bir uzlaşmaya ya da bir ortak kanaate ulaşacak bir durmayı dile getirecek bir uzlaşma türü varsa, neden uzlaşılmasın? Fakat eğer uzlaşma şiddet yarın yeniden başlayacak ekilde yapılmış bir ateş-kes bahanesi ise, ötekinden daha güçlü olduğunu ıspatlamaya çalışan birinin şiddeti ise, bu durumda pek ulaşmadan yana değilim. 11 Eylül'e atıta bulunmaktan kaçınamayacağımız ve bu tarihten sonra adı konmuş sözü edilmeyen olaylara atıfta bulunmaksızın herhangi bir açık konuşma ya da tartışma başlatamayacağımız için, bugünkü şiddet tipi şiddet durmaksızın hiçbir uzlaşmaya varılamayacak türde şiddettir.

RK: Bu bir önkoşul mu?

JD: İzninizle Birleşik Devletler'i masum bulmadığımı söylemeliyim, fakat amacı her ne olursa olsun, olup-bitenler dikate aldığımızda, bu tipte şiddeti (militer güçlerin hem de polis güçlerinin şiddeti) durdurmaksızın bir uzlaşmaya varamayız. Fakat savaş alanı değişti. Bu atakların sorumlularını tesbit etmeyi başardığımızı — diyelim ki bin Laden ya da bazı takipçileri — ve onları yakalayıp öldürdüğümüzü farzedelim; bu durumu değiştirmeyecektir. Uzlaşma alanı dünyada radikal bir değişmeyi gerekli kılıyor; bir tür devrimi gerektiriyor demek isiyorum. Adına layık her uzlaşma yalnızca birilerinin şiddeti militer güçle ya da polis gücüyle ya da terminolojiyi kullanmak gerekirse barış (peacekeeping) güçleriyle durdurmayı değil, aynı zamanda daha fazla bir şeyleri — en güçlü olanın kafasında bir politik değişmeyi — de gerektiriyor.

RK: Kim bu en güçlü olan?

JD. Günümüzün şartlarında en güçlü olan en zayıf, en zayıf olan en güçlü hale geliyor. Sözü gelişi, bildiğimiz kadarıyla ilkin Birleşik Devletler'in başlattığı biyolojik savaş durumunu ele alalım. Eğer başka kaynakların yanısıra [Noam] Chomsky'nin hileli durumlar hakkındaki kitabını okursanız, Birleşik Devletler'in Saddam Hüseyin'e hem teknolojik bilgi hem de hammadde sağladığını görürsünüz. Bazı insanlar bu yüzden Irak konusunda böylesine endişeliler; çünkü Saddam'ın teknolojik hammaddeye ve onu yaratma yeteneğine sahip olduğunu biliyorlar. Bu işlerde kisenin masum olamayacağını söylememin nedeni bu. Fakat ben demokrasiden, demokrasinin gelesinden yana olduğum için bir tek şey diliyorum: Politik uumun tümüyle dönüşmesiyle sonuçlanacak bir radikal uzlaşma sürecinin sona erdirilmesiyle birlikte başlaması. Amerakan politikalarından kuşum devam ediyorsa da, günümüzde onların da kendilerini korumak, dehşet verici ve kaçınılamaz bir şey olan bu terörizmin kaynağını kurutmaya çalışmak dışında hiçbir şey yapamayacaklarını düşünüyorum. Şimdi uzlamanın kendisine dönelim. Çünkü şimdiye kadar söylediğimiz şeylerin tümü mevcut politik durumla ilgiliydi. Politik olanın ötesinde — politik düzey düzeylerden biridir sadece — türde bir uzlaşmaya gelince; ötekiyle umut, kurtuluş ve yeniden diriliş (şu günlerde bu konudaki harikulade kitabınızı okumaktayım) adına her ilişkiyi askıda bırakmıyorum.

Belki deamızdaki farklılık budur. Messainik/Mesihçi olanın bu belirlenemezliği sizi tatminsiz bırakıyor. Kabaca dile getirmek gerekirse Richard sen kurtuluş, yeniden iriliş vb. umudunu terketmiyorsun; ben de terketmiyorum. Fakat ben insan umudun belirlenmesini ertelemeye/askıda bırakmaya hazır olmadığında, ötekiyle ilişkimizin tekrar ekonomik bir ilişkiye dönüşeceğini öne sürüyorum....

RK: Umut bu ilişkiyi beklenti ve yorum ufuklarına göre yorumladığı için mi?

JD: Beni hissiyatım bu, ve bu politik değil — politik, hukuki ve belki de etik olduğumda seinle aynı fikirdeyim — öteki'yle çok kesin bir ilişkiyi düşünmeyi denerken kurtuluşa dönüş umudunu, yeniden diriliş umudunu ya da hatta uzlaşma umudunu terketmeye hazır olmam gerekir. Saf bağışlama ve affetme eyleminde her uzlaşma umudundan yoksun alırız. Eğer biri affediyorsa, ben de affetmeliyim....

RK: Koşulsuz olarak.

JD: koşulsuzca, tekrar sağlıklı ve barışsever bir komünite inşa etme umudu taşımaksızın. Uzlaşmanın benim için problematik olduğu yer burası. Bu koşulsuz ve mutlak düşünceler ile koşullu düşünceler arasında herhangi bir türde müzakereye kalkıştığım da politik ve hukuki olurum — ben de elbette mümkün en iyi uzlaşmadan yanayım — fakat mümkün en iyi uzlaşma daima zordur. Uzlaşma zordur. Karşılıklı ilişkilerle, kontektlerin ve zamanların analiziyle birlikte müzakere yapılmasını gerektirir: her türde tahmin edilemez şeyle birlikte. Yine de en azından bir mümkün uzlaşma hissimiz var. Hayat içinde vukubulan şey budur.

RK: Daha önce vardığınız sonuca dönelim ve şeytanın avukatlığını yapalım. Şiddeti durdurmadıkça adına yaraşır hakiki, radikal bir uzlaşmayı gerçekleştiremeyeceğimizi söylediğinizde bu, sözün gelişi İsrail'li Ariel Sharon'un barış imzalamadıkça Filistinlilerle müzakereyi reddederek sarfettiği bazı ifadeler; ya da "Silahlarını bırakmadıkça Sinn Feinle konuşamayız" diyen Kuzey İrlanda'lı Birlikçiler'in ifadeleriyle şaşırtıcı bir benzerlik taşıyor görünüyor. Bunun arkasında yatan mantığı anlayabiliyorum elbette, fakat bu bana *çok kısa sürede* imkansız istemek gibi görünüyor; politik konumların belirsizliğini ve sisini kabullenmek değil. Filistinliler neler olabileceğini görünceye kadar silahlarını kayıtsız şartsız bırakmak niyetinde değiller. Anladığım kadarıyla dekonstrüksiyonistin konumu şu: *hiçbirşey* saf değildir; herşey kirli, karışık ve belirsiz. Bu yüzden uzlaşmaya sahip oabileceğimiz bir noktaya, şiddetten bütünüyle arınmış bir noktaya asla ulaşamayız. Uzlaşmadığımız sürece. *Önce* bir tür müzakere edilmiş çözümü kabul etmedikçe, tam barışa ve şiddetten tümüyle arınmışlığa ulaşamayız.

JD: Tümüyle hemfikirim seninle. Söylediği şey belki de gereğinden fazla basitleştirilmişti. Politik alanda uzlaşmanın daima şiddet bir şekilde devam ederken gerçekleşmesinin nedeni budur. Şimde ben Amerikalıların 11 Eylül olaylarına tepki göstermek zorunda olduklarından sezederken, durumu daha önce dönüştürmüş olmalarını dışarda bırakmıyorum. Onlar bir yandan yoksul

Afganlara yiyecek atarak ve benzeri türde insani yardım sağlayarak yardıma hazır olduklarını, değer taraftan bir Filistin devletinin geleceğini ateden beri tartışmakta olduklarını söylüyorlar. Belki de Sharon'un şu ifadesini hatırlıyorsunuzdur: “Günümüzün Çekoslovakya olmak istemeyiz.” İkinci Dünya Savaşı'ndan önce Hitler'le Çekoslovakya pahasına barış yapılmıştı. Sharon eğer Batı koalisyonu daha fazla Arap devletini içine alacak şekilde genişleme ihtiyacı duyarsa, bunun İsrail pahasına gerçekleşebileceğinden korkuyor. Şu anda kimseyi yargılamak istemiyorum. Belki de Birleşik Devletler yapmakta oldukları şeyle korkunç bir hata yapıyor. Yargılayamam. Televizyon sensüre tabi olduğu için gerçekte ne olduğunu bilmiyoruz. Aslında söylediğim şey yalnızca Birleşik Devletler'in hareketsiz kalamayacağıdır. Onlar “Bekleyelim ve görelim” diyemezler. İster “misilleme” ister sadece bir törürü önleme girişimi diye adandırılabilir birşey yapmak zorundalar. Onlar aynı zamanda şiddet yanlılarının tümüyle ortadan kaldırılmasını beklemeksizin hiç değilse politikalarını değiştirebilecekleri vaadinde bulundular. Dolaylı şekilde de olsa değiştirmeye çalıştıklarını düşünüyorum, ancak önkabulleri/şartları çok komplike. Şunu soruyorlar: “Neden bizden nefret ediyorlar?” Onlar bu nefret duygularını anlamaya ve değiştirmeye çalışıyorlar. Avrupalıların — bu meselede Avrupaya dönmek zorunda kalacağımız için — Avrupa'nın müttefiklerinin Birleşik Devletlere baskı yapmalarını, yalnızca Devletler'inin değil, topyekün Batı'nın Araplara yönelik siyasetlerini değiştirmelerini umut ediyorum; bin Laden'in İslam'ı ya da Filistinlileri temsil etmediğini söylerken haklı olduklarını ispatlamak istiyorlarsa elbette. Eğer bunun doğru olmasını istiyorlarsa, birçok adım atmak zorundalar. Ben onların zorunlu olarak şiddeti durduracaklarını değil, şiddeti durdurmadan önce ve aynı zamanda şiddet varken, politikalarını değiştirmeleri gerektiğini söylemek istiyorum.

RK: *Öteki* ve Ortadoğu ile Amerika arasında bir tür arabulucu olarak Avrupa sorununu ele alırken, Avrupa'nın genelde Akdeniz dünyası ve Arap kültürüyle çok daha yakın bir ilişkisi bulunduğu için İslam'ın çeşitli versiyonlarının tümünü daha iyi tanıdığını ve dolayısıyla bu anlayışı Amerika'ya taşımaya çalışmakla ve deyim yerindeyse Doğu ile Batı arasında köprü kurmakla yükümlü olduğunu söylemek istediğinizi düşünüyorum. Birleşik Devletler vatandaşları “Neden bizden nefret ediyorlar?” diye sorduklarından, onlar da bir cevap arayışındalar. Bu yüzden Avrupadaki bizler ikisi arasındaki “tercüme” katkıda bulunabiliriz. *Hikayeler Üzeine [On STories]* adlı kitabımda benzer sorunlar üzerinde kafa yordum; ulusal tahkiyelerin inşası hakkında bir bölüm içeriyor. Roma'nın nasıl Etrüskleri dışarda tutarak kurulduğunu; Britanyalılar ve İrlandalılar kendilerini birbirleriyle ötekilik diyalektiği içinde nasıl inşa ettiklerini; ve sonra Amerika'nın — öteki olarak önce yerli Kızılderililerle başlayan, sonra kölelerle ve göçmenlerle ve nihayet yabancılarla (dışardan gelen yabancılara baskı vardı) devam eden — kendi özel *ötekisi* temelinde yeni dünyada kimliğini nasıl tesis ettiğini keşfetmeyi deniyorum. 11 Eylül'den sonra *Newseek*'in önsayfa manşeti “Bölünemez

Ulus”tu. Öteki saldırmıştı. Bana öyle geliyor ki acil bir orada biryerdeki düşmanları gösterme, coğrafi olarak konuşlandırma ve kimliklendirme ihtiyacı vardı; çünkü *içerde* düşmaları olmak fazla şok ediciydi. Şarbon korsunun fazla şok edici olmasının nedeni de buydu belki. Öteki aynı zamanda bir kez ulus *içine* konuşlandırıldı mı, “oradaki” hain ötekileri korumak zordur. Bu diyalektiğin sürmesini nasıl görüyorsunuz?

JD: Söylediğiniz şeyde en iki ya da üç soru var. İlki büyük bir problem; onu “tercüme” diye adlandıralım. Avrupa tercümeyle yardım edebilir mi? Orada olup-biten şeyi anlamak için şeylere bakmanın iki yolu olduğunu düşünüyorum. Birincisi kısa yol: Soğuk Bavaş’ın önkabullerini anlamak. Hala Soğuk Savaş’ın bedelini ödmekteyiz; çünkü tam da bu nedenledir ki — bir düşmanı sahip olma nedeni — Birleşik Devletler kendisini, (müttefikler olarak) çok sayıdan demokratik olmayan ülkeyle kuşatılmış durumdaydı. Aynı zamanda bu kutuplaşma vardı ve bu kutuplaşma nedeniyle Birleşik Devletler aleyhine dönen stratejisinde çok sayıda korkunç hata yapmıştı. Bu yüzden biz şimdi Soğuk Savaş’ın bu sonuçlarıyla karşı karşıyayız. Bin Laden’in Amerikan modellerine göre eğitildiğini unutmamalıyız.

Uzun yol İslam’ın tarihinin ve şekillenmesinin incelenmesi olacaktır. Bu dinin — günümüzde demografisi bakımından dinlerin en güçlüsü olan dinin — ve inançlarını cisimleştiren ulusların tarihte birşeyi, Avrupayla paylaşmadığı birşeyi — yani Aydınlanma’yı, bilimi, ekonomiyi ve gelişmeyi — kaçırmış olmasını nasıl açıklayabiliriz? Onlar yoksul ülkeler. Bazı Araplar petrol endüstri sebebiyle aşırı ölçülerde zengin olsalar bile, hala zorunlu altyapıdan yoksunlar. Peki bu urumda onları ekonomik bakımdan yanlış tarafa yerleştiren nedir? Dinleri midir? Şu anda yaptığım şey bir aşırı basitleştirme elbette. Arap-İslam dünyası başaramamışken, Museviliğin ve Hristiyanlığın tekno-bilimsel-kapitalistik gelişmeyle özdeşleşmeyi başarmaları yüzyıllar aldı. Onlar baskıcı, hatta Avrupalıların daha önce sahip oldukları modellerden çok daha falosentrik (phallocentric) eski modellere bağlı kaldıkları için yoksul kaldılar. Bu yüzden tarihe ilişkin bir kavrayış olmaksızın, son beşyüzyıldır İslam’ın başına gelenler konusunda yeni türde bir araştırma yapılmaksızın bugün olup-biteleri anlayamayız.